

4. Конституція України, Закон від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Самойлов М.О. Іноземні громадяни як суб'єкти права власності на землю в Україні [Текст] / М. О. Самойлов // Проблеми цивільного права та процесу: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 травн. 2010 р.). – Х. : Нац. ун-т внутр. справ / Харківський національний університет внутрішніх справ, Навчально-науковий інститут права, економіки та соціології, 2010. – С. 40-42.

6. Чехович С. Б. Загальна характеристика суб'єктів правового статусу іноземців та осіб без громадянства / С. Б. Чехович // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 6. – С. 51-59.

Хрептак В. І.

(наук. кер. ст. викл. Потапов О.М.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

ЛІС ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Ліс є одними із основних складових довкілля. Залежно від призначення, місця розташування ліси виконують ряд функцій, а саме: екологічну (рекреаційна (оздоровча) цінність лісових масивів, захист ґрунтів від ерозії, підвищення урожайності сільськогосподарських культур, регулювання водостоку, продукування кисню та ін.), економічну (є джерелом деревини, що широко використовується в промисловості) естетичну та ін. Лісовий сектор є одним з найперспективніших секторів економіки України. В силу певних обставин (збільшення чисельності людства, промислових потужностей, техногенні катастрофи) та через антропогенну діяльність відбувається знеліснення великих територій та деградація лісів, що в свою чергу є частиною глобальної екологічної кризи. Оскільки ліс є об'єктом правової охорони, то постає цілком закономірне питання захисту лісів у правовому полі.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Лісового кодексу України під лісом потрібно розуміти тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище [4].

Не дивлячись на наявність нормативного закріплення поняття «ліс» серед науковців щодо нього єдності не має. Зокрема, Н. Кобецька зазначає, що поняття «ліс» і «рослинний світ» суміжні, оскільки аналіз Закону

«Про рослинний світ» дає підстави вважати, що ліс є складовим об'єктом рослинного світу, а вище названий Закон дублює норми Лісового кодексу України [2].

На думку В. Ф. Горбового, включення до визначення лісу землі, тварин та мікроорганізмів є безпідставним. Адже ці та інші природні компоненти, такі як надра, вода хоч і взаємопов'язані з лісами, водночас є самостійними предметами правового регулювання незалежно від місця розташування мають свій режим, зумовлений їх природними властивостями та соціально-економічною роллю [6].

Дослідник В. Непійвода зазначає, що поняття «ліс» не може бути одновимірним і тотожним у всіх випадках. Для цього в законодавстві потрібно відобразити два принципові аспекти поняття лісу: по-перше, як елемента довкілля в його нерозривному зв'язку з іншими елементами і, по-друге, як сукупності певних земель [3].

Науковець С. Шершун пропонує визначити ліс як елемент географічного ландшафту, який складається із сукупності землі, дерев, що переважають чагарників, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що у своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на довкілля [2].

Така кількість визначень пояснюється зацікавленістю науковців у даному питанні, що в свою чергу призводить до покращення та оновлення нормативно-правової бази лісового і екологічного права в цілому. Але всі науковці єдині в одному – ліс є об'єктом правової охорони, тобто тим осередком, навколо якого виникають і розвиваються відповідні суспільні відносини.

Існують різні підходи до визначення правової охорони. Усі погляди науковців можна поділити на певні групи: по-перше, як зазначає Ю. Шемшученко, правова охорона – це сукупність певних заходів, способів або засобів, передбачених у законодавстві; по-друге, за поглядами С. Колотинської, це сукупність правових норм, встановлений державою об'єм прав і обов'язків та правила поведінки; по-третє, як стверджує М. Осипов, це сукупність правових норм та правовідносин, що виникають під час їх реалізації [5, с. 448]. На нашу думку, було б правильно зазначити, що правова охорона – це сукупність правових норм та правовідносин, які виникають на підставі їх застосування.

Правова охорона лісів здійснюється за допомогою певних прийомів, способів правового впливу на відносини, об'єктом яких виступають ліси. Дані прийоми і способи утворюють методи правової охорони лісів: адміністративно-правовий (імперативний), цивільно-правовий (диспозитивний) [1, с. 562].

Охорона лісів співвідноситься з раціональним використанням лісових ресурсів. Так, В. Л. Мунтян вважає, що охорона природи є елементом, аспектом більш ширшого і об'ємного поняття – раціонального при-

родокористування і коли повною мірою здійснюватиметься раціональне використання природних ресурсів на науковій основі, то проблема охорони природи буде знято [5, с.450]. Тож здійснюючи використання даних природних ресурсів, лісокористувачі повинні не лише задовольняти свої споживчі потреби, але й піклуватися про сприятливий стан лісів, бережливо відноситися до них. Тим самим вони наділені обов'язком бережливого ставлення до лісових ресурсів.

Охорона лісів пов'язана також із відновленням лісових ресурсів. Здійснення заходів щодо відновлення лісових ресурсів і підвищення їх продуктивності забезпечує тим самим охорону лісів.

Правова охорона лісів не обов'язково повинна супроводжуватися вчиненням правопорушення, а пов'язана в більшій мірі з раціональним використанням і відтворенням лісових ресурсів.

Таким чином, правова охорона лісів – це сукупність правових норм і правовідносин, яка пов'язана із раціональним використанням, відтворенням, підвищенням продуктивності та захистом лісів з метою збереження і підвищення екологічних (водоохоронних, захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих, рекреаційних), естетичних, економічних та інших їх властивостей.

Література:

1. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. — 848 с.
2. Гиренко І.В. Рослинний світ як об'єкт правової охорони навколишнього природного середовища / І. В. Гиренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_
3. Кичилок Т. С. Ліс як об'єкт правової охорони / Т. С. Кичилок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/7937/1/10kts.pdf>
4. Лісовий кодекс України 21 січня 1994 р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
5. Мендик Л.В. Поняття та особливості правової охорони лісів [Текст] / Л.В. Мендик // Держава і право : зб. наук. праць / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. – К., 2009. – Вип. 44 : Юридичні і політичні науки. – С. 448–452
6. Чопик О. Поняття лісу як об'єкта правового регулювання / О. Чопик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/580-ekol/15260-2011-01-22-23-21-41.html>.